

jedlého v našich pôdno-klimatických podmienkach by nemalo mať maximálny ekonomický prínos, ale prínos pre zvyšovanie ekologickej stability konkrétneho ekosystému, ako aj časti krajiny, v ktorej sa cudzokrajná drevina ako gaštan jedlý nachádza. Základným predpokladom spoločných výsadiieb sú predovšetkým rovnaké požiadavky na pôdu a klimatické prostredie.

Záver

K optimalizácii využitia gaštanu jedlého na Slovensku nás čaká ešte dlhá cesta, ktorá môže byť realizovaná cez legislatívno-ekonomické stimuly prostredníctvom podporovaných agroenvironmentálnych programov, do ktorých by boli zaradené aj významné krajinné prvky z hľadiska ochrany prírodných a kultúrnych hodnôt. Významnosť uplatňovania

cudzorodých drevín spolu s ich vysokou ohrozenosťou a existenčnou závislosťou od poľnohospodárskej činnosti človeka sú pre nás výzvou k hľadaniu cesty, ako si ich uchovať pre ďalšie generácie.

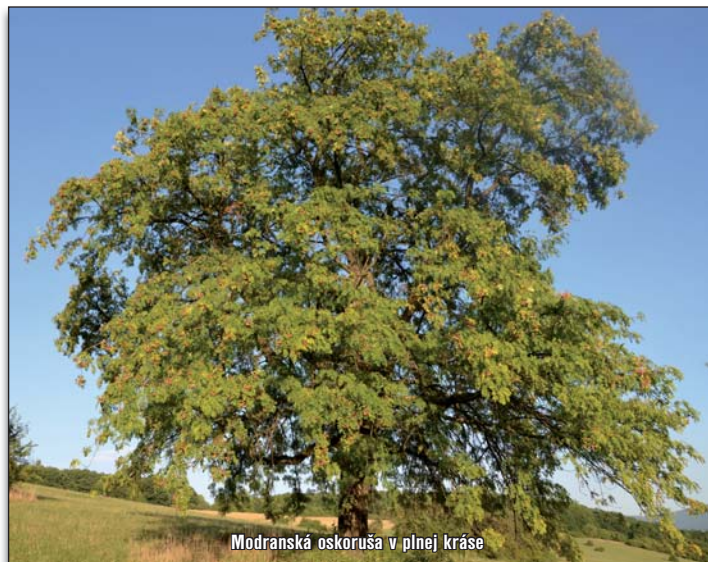
Ing. Eva Pekárová

Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôdy, Bratislava

Modranské oskoruše pritiahli pozornosť európskej odbornej verejnosti

Začiatkom októbra sa konalo v Modre medzinárodné podujatie venované ochrane lesných drevín druhu *Sorbus*, ktorého sa zúčastnili odborníci z rôznych inštitúcií v oblasti lesníctva, ako aj laická verejnosť z Nemecka, Rakúska, Švajčiarska, Luxemburska, Švédska a Českej republiky.

Podujatie bolo pripravené v spolupráci s prof. Dr. Wedig Kausch-Blecken von Schmeling – zakladateľom spolku Förderkreis Speierling a Dr. Ludwigom Albrechtom, predsedom spolku, ktorý každoročne organizuje podobné stretnutia, s cieľom zachovať lesné dreviny druhu *Sorbus*, medzi ktoré patrí aj *Sorbus Domestica* – jarabina

Modranská oskoruša v plnej kráse

oskorušová, ľudovo oskoruša (nemecky Speierling). Členovia spolku sa stretávajú každoročne v niektorej z členských krajín. Vzhľadom k tomu, že som dlhší čas žil s rodinou v Nemecku a ako lesný inžinier mám k tejto problematike blízky vzťah, zúčastnil som sa v roku 2009 takejto akcie s prednáškou o oskorušoch na Slovensku. Účastníci prejavili záujem predovšetkým o mohutné modranské oskoruše, a tak sa tento rok po prvýkrát od vzniku spolku konalo stretnutie v inej ako nemecky hovoriacej krajine.

Na podujatie prišli odborníci z oblasti lesníctva – z Univerzity prírodných zdrojov a výskumu vo Viedni prof. Dr. Raphael Th. Klumpp, Dr. Ludwig Albrecht a Dr. Christoph Abs, za slovenskú stranu prof. Viera Paganová zo Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre, Fakulty záhradníctva a krajinného inžinierstva. Priamo pod najväčšou oskorušou privítala vzácných hostí primátorka mesta Modra Ing. arch. Hana Hlubocká. Ako prípitok na uvítanie sa podávala oskorušovica vyrobená z modranských oskoruší. Pod oskorušou odzneli krátke prednášky a nasledovalo meranie najmohutnejšej oskoruše pod vedením Dr. Ludwiga Albrechta. Modranská oskoruša je s priemerom kmeňa 160 cm najmohutnejšou známou oskorušou v Európe, jej vek bol odhadnutý na minimálne 360 rokov, môže byť však aj viac ako 500 rokov. Odborný program pokračoval na Katedre biotechniky parkových a krajinných úprav SPU v Nitre. Prínosom podujatia bolo aj nadviazanie spolupráce medzi SPU, Fakultou záhradníctva a krajinného inžinierstva v Nitre a Univerzitou prírodných zdrojov a výskumu vo Viedni. Som presvedčený, že stretnutie prispieje k prijatiu opatrení na zachovanie genofondu slovenských oskoruší, v ktorých výskyte patríme medzi svetové veľmoci.

Akú perspektívu má oskoruša na Slovensku?

Oskoruša patrí medzi prehliadané ovocné dreviny a vzácnu sa vyskytujúcu lesnú drevinu s veľmi tvrdým drevom. Drevo oskoruše sa v zahraničí cení pre svoje úžitkové vlastnosti. Je neobyčajne ťažké – s 0,88 g/cm³, je to najťažšie drevo zo všetkých európskych drevín. Farbu má pieskovú, niekedy červenkastú až hnedastú. V minulosti sa kvôli týmto vlastnostiam používalo na výrobu mechanicky najviac namáhaných súčastí. U nás je oskoruša známa skôr svojimi chutnými sladkými plodmi, ktoré sa však môžu konzumovať až po ich plnom dozretí, kedy sa triesloviny premenia na cukry a plod zmäkne. Plody sa voľakedy na Považí predávali na tržniciach. Na panských hostinách sa oskoruše konzumovali po jedle na pretrávenie. Už vtedy poznali ľudia ich liečivú silu, ktorá sa využívala pri zažívacích ťažkostiach. Starší pamätníci tradujú, že oskoruše liečia 9 vnútorných ochorení. Niečo pravdy na tom určite bude.

Dôvod, prečo sa plody oskoruše komerčne nepredávajú, je ich krátka konzumná zrelosť. Na strome dozrievajú postupne od septembra až do prvých mrazov. Plody pri dozrievaní veľmi rýchlo hniličkujú, niektoré formy už na strome, iné mahnú až po odpadnutí. Medzi sortami sú v čase konzumnej zrelosti veľké rozdiely. Chuť, vôňa, cukornatosť, tvar, farba, dozrievanie sa pri jednotlivých formách plodov výrazne líšia, podobne ako pri rôznych sortách jabĺk. V Nemecku sa považujú za najlepšie na pálenie známe oskorušovice jabĺčkovité formy s červeným líčkom, čo môžem potvrdiť z vlastných skúseností.

V súčasnosti prebieha už vo viacerých krajinách Európy selekcia a zakladajú sa plantáže, kde sa vysádzajú rôzne formy, dokonca sú uznané aj sorty oskoruší, ako napr. Sossenheimer Riese s veľkosťou plodov takmer 5 cm v priemere. Je potrebné, aby sa pre ovocinársku

využitie získali sorty s požadovanými vlastnosťami, ako napríklad sladké aromatické plody na výrobu destilátov a vín, trvanlivé plody s dlhou konzumnou zrelosťou, znášajúce transport na miesto predaja a podobne. Ako vzor uvediem Nemecko, kde sa vysadilo viac ako 2 milióny oskoruší do lesných porastov, stromoradií a parkov. Založili sa plantáže na udržanie genofondu. Cieľom je selekcia mohutných, rýchlorastúcich oskoruší na využitie v lesnom hospodárstve a na druhej strane selekcia nízkych stromov s veľkými kvalitnými plodmi na ovocinársku využitie. Na Slovensku sa doposiaľ nezačali žiadne aktivity väčšieho rozsahu. Napriek tomu máme, podobne ako za hranicami na Morave, aszda najväčší výskyt stáročných jedincov oskoruší. Zrejme naši otcovia vedeli lepšie doceniť význam tohto stromu. Aj v súčasnosti sa však nájdu u nás ľudia, ktorí pestujú a vysádzajú oskoruše do záhrad. Vďaka skupinke nadšencov sa oskoruša udržiava na našich poliach a záhradách. Som presvedčený, že vďaka svojim plodom sa určite oskoruša udrží ako ovocný druh a po vzore iných krajín sa začne vnašať na vhodné stanovištia do našich lesov.

Plody oskoruše pripomínajú jablká

Ing. Martin Mokráň